

mensa, blasphemii velunt lapidus inpetunt eos quos aliquanto ante aequae ac Deum propter voluptatem colebant.

36. Teșu C. Ioan. Bolile - "Divina filozofie". Suferința – Pedagogie divină. În: Teologie și Viață, 2012, nr. 1-4, p. 20.
37. Celălalt Noica. Mărturii ale Monahului Rafail Noica însoțită de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Simeon. București: Editura Anastasia, 1994, p. 46.
38. Coman G. Ioan. Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică. Timișoara: Editura Mitropoliei Banatului, 1988, p. 282.

TENDINȚE CONTRADICTORII ALE GLOBALIZĂRII ÎN CONTEXTUL ACTUAL AL EVOLUȚIEI PLANETARE

Anatolie Eșanu, dr. în filos., conf. univ.

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
Chișinău, R. Moldova

anatolie.esanu@usmf.md

CONTRADICTIVE TRENDS OF GLOBALIZATION IN THE CURRENT CONTEXT OF PLANETARY EVOLUTION

In this paper the author records some trends of evolution of the society from the perspective of the contemporary process of globalization. It highlights some crisis phenomena of current globalization, such as the increase of social-economic inequality at regional, interstate, and interpersonal level, as well as the crisis of migration and its consequences, the relationship between global and local in cultural context, and the phenomenon of nationalism and xenophobia.

Conceptul de „globalizare” a ocupat prim planul agendei științifice începând cu anii 90 al secolului XX. Fenomenul a marcat formarea unui sistem mondial fundamental nou, caracterizat prin fortificarea proceselor planetare în direcția integrării economice, politice și culturale. Subiectul globalizării îl reprezintă țările dezvoltate, în primul rând Statele Unite, iar majoritatea statelor lumii devin obiectul acestui fenomen. Prin urmare, în mod firesc, după cum a menționat J. Stiglitz, globalizarea se transformă în americanizare [1].

Globalizarea reprezintă un proces de lungă durată de transformare a economiilor naționale și a relațiilor politice între țări într-o geoeconomie și geopolitică unitară. Această abordare este strâns conexasă de conceptul de hegemonie mondială, ea fiind concepută ca o suprastructură geopolitică ce traversează baza economică globală pe care o controlează. Orice transformare a hegemoniei din motive interne sau provocări externe implică schimbări în spațiul geo-economic și geopolitic.

Pentru prima dată în istorie, lumea a devenit unitară. Prezentul și viitorul țărilor și popoarelor sunt determinate de probleme cu caracter predominant global: schimbările climatice, o deficiență crescândă de apă potabilă, o creștere a costurilor alimentare, o deficiență din ce în ce mai mare de materii prime și energie, fluxurile financiare globale, scăpate de sub controlul și reglementările naționale și internaționale, proliferarea armelor nucleare. Economia a devenit cu adevărat globală.

Economia mondială în context globalizațional a devenit un sistem de piață unic, a cărui ierarhie se bazează pe un nivel diferit de dezvoltare economică. Drept urmare, potrivit lui I. Wallerstein, Occidentul s-a dovedit a fi „centrul” întregii lumi, iar restul acesteia – „periferia”. „Centrul” creează, controlează și exploatează „periferia” [2]. Astfel, transformările din economia mondială care s-au produs la intersecția secolelor XX și XXI au contribuit la crearea, în accepțiunea lui M. Castells, a așa numitei „asimetrii globale”, care s-a intensificat în condițiile unei lumi unipolare.

Sursa animozităților, chiar am putea spune a unei crize a globalizării, se regăsește în baza economică. Principalul postulat al ideologului macroeconomiei moderne M. Friedman: o economie de piață este un sistem de autoreglare în care rolul statului se reduce doar la controlul circulației banilor [3]. Implementarea acestui postulat în țările cu economii în tranziție după colapsul comunismului în Europa de Est și în spațiul post-sovietic a contribuit la extensiunea modelului neoliberal și monetarist la scară planetară.

Globalizarea occidentală, în virtutea unor varii circumstanțe, a atins limitele sale naturale. Economia modernă mondială este concentrată în trei mega-regiuni principale: America de Nord, Europa Mare (UE plus spațiul post-sovietic) și Asia de Est. Și dacă acum 10 ani, Statele Unite și Uniunea Europeană dominau indubitabil la indicatorii PIB-ului global, cota lor atingând 54%, actualmente megaregiunea din Asia de Est este deja înaintea foștilor lideri la produsul nominal brut cu 1,5 trilioane de dolari, cota sa în PIB-ul global este de 29%, în timp ce UE și SUA reprezintă împreună 46%. În același timp, PIB-ul nominal al Chinei a crescut din 2007 de la 3,5 trilioane de dolari la 11 trilioane de dolari în 2016.

Devine din ce în ce mai evident faptul că regiunea din Asia de Est, și în special „fabrica globală” China, se postează actualmente drept noul beneficiar al globalizării, iar Statele Unite și-au dat brusc seama că continuarea proceselor geo-economice și geopolitice actuale va duce la slăbirea hegemoniei sale.

Globalizarea occidentală și criza doctrinei neoliberale actualmente sunt înlocuite de ceea ce poate fi rezumat ca neo-mercantilism, protecționism, neomodernism și, eventual, altceva care necesită încă o definiție

ulterioară. Într-o proiecție geopolitică, aceste procese pot genera un neo-imperialism conservator, care părea la un moment dat caduc, sau poate accepta forme hibride nestandarde de rivalitate pentru dominația economică și politică din lume.

Dacă părțile componente ale sistemului economic global aflat încă în stare unificată vor începe să se izoleze, în urma politicilor protecționiste ale guvernelor sau grupurilor industriale, având în vedere starea actuală de dezechilibru a economiei mondiale, „entropia” va începe să sporească în deplină conformitate cu cea de-a doua lege a termodinamicii. Aceasta înseamnă că haosul se va aprofunda și incertitudinea va crește.

Toate aceste probleme și multe altele nu pot fi, prin definiție, rezolvate la nivel național sau regional și necesită o guvernanta supranațională globală. Însă, ciocnindu-se cu problemele lumii globale, societățile s-au orientat în rezolvarea lor la instrumentul și sprijinul obișnuit – statul național, care până de curând fusese prevăzut să moară. Dar și statele naționale au slăbit relativ, capacitatea de a influența nu numai procesele globale, ci și cele interne – economice, de mediu, de sănătate, informaționale – a scăzut, scapând din ce în ce mai mult de sub controlul lor. Pandemia Covid-19 demonstrează cu prisosință această circumstanță.

Devine din ce în ce mai evident faptul că lumea modernă necesită o guvernare globală, un „guvern mondial” la care gânditorii liberali au visat din perioada Iluminismului. Și de care autorii conservatori se tem de secole, căutând conspirații evreiești, masonice, americane și semne ale existenței acestui guvern. Dar el tot nu mai apare. Mai rău, majoritatea instituțiilor de guvernare globală au slăbit în ultimele două decenii. Contradicția contradicțiilor” – între globalizarea lumii și deglobalizarea guvernării sale – creează un vid de controlabilitate. Și continuă să se aprofundeze prin slăbirea relativă a instituțiilor de guvernare moștenite din epoca anterioară. ONU s-a transformat de mai mult timp într-un organ util pentru dialog, dar care nu este eficient pentru rezolvarea problemelor majore la nivel global. Consiliul său de Securitate suferă de o cădere a legitimității.

Logica dezvoltării economice globale necesită un „guvern mondial”. Dar în condițiile actuale ale unei scindări în comunitatea mondială, acest lucru este imposibil. „Un guvern mondial nu va fi creat – cel puțin în următoarele secole” [4]. Nu există un guvern mondial, dar există interese dominante și instituții socio-politice care le realizează.

Un model ideal al economiei globale implică o dezvoltare mai uniformă a diferitelor țări, care, în realitate, evident, nu există și este puțin probabil să se producă într-o perioadă vizibilă istoric. Nimeni nu a anulat legea privind dezvoltarea inegală. Chiar și în cadrul Uniunii Europene aceasta

realitate este implementată în formula „Europa cu două viteze”. Ce fel de strategie de dezvoltare uniformă poate fi discutată în raport cu majoritatea țărilor din Asia și America Latină, ca să nu mai vorbim de Africa?

Rezultatele sociale ale modelului actual al globalizării, de asemenea sunt neuniforme, contradictorii și generatoare de dezechilibre. Dominanța liberalismului nelimitat a fortificat polarizarea lumii, a extins decalajul dintre „miliardul de aur”, și cea mai mare parte a populației din „lumea a treia”. Potrivit ONU, în 2010, diferența dintre grupul de țări cu venituri mari în care locuiau „miliardul de aur” (1.004 milioane de oameni, sau 15,3% din populația lumii) și grupul de țări cu venituri mici, unde este concentrat „pragul sărăciei” (2.348 de milioane de persoane, sau 37,2% din populația lumii), în termeni de PIB s-au ridicat la 27 de ori, în termeni de PIB pe cap de locuitor – de 64 de ori, în capitalizarea de piață a activelor – 788 de ori, în costurile de asistență medicală pe cap de locuitor – de 115 ori. Dacă în 1960 diferența de venit între cea mai bogată cincime și cea mai săracă cincime a populației era 30: 1, atunci în 1997 ea a atins cota de 74: 1 [5].

Modelul actual al globalizării a aprofundat stratificarea socială nu numai în țările în curs de dezvoltare, dar și în cele ale „miliardului de aur”. Creșterea polarizării sociale, inclusiv sub forma de subminare economică a clasei de mijloc, are loc în întreaga lume occidentală, inclusiv în Statele Unite. Unii autori afirmă că în urma reformelor de piață, Statele Unite au devenit socialismul pentru bogați și capitalismul pentru săraci [6]. În Marea Britanie, care a adoptat principiul „economiei deschise”, în ultimul deceniu al secolului XX veniturile celor mai bogate 20% din populație au crescut cu 4,8% pe an, iar veniturile celor mai neasigurate 20% – doar cu 0,2%. Polarizarea veniturilor a crescut semnificativ în marile orașe, deoarece anume în ele costurile socio-economice ale globalizării sunt cel mai profund resimțite.

O polarizare socială în creștere amenință securitatea și stabilitatea în lume. Desigur, a existat și în trecut un decalaj profund între țările bogate și cele sărace. Dar globalizarea a adus un element nou, un fenomen sociopsihologic atât de puternic, și anume, efectul comparației, grație posibilităților fără precedent ale comunicării globale, accesului la un volum inimaginabil de informații. Sărăcia la un pol și bogăția provocatoare la celălalt, caracteristică lumii moderne, reprezintă un generator permanent de frustrare și intoleranță agresivă.

Globalizarea în limitele modelului ei actual agravează contradicția dintre cosmopolitismul capitalului și suveranitatea statului național. Libertatea fără limite a piețelor deschise, limitarea rolului statului în sfera economică creează riscuri atât pentru reglementarea distribuției veniturilor, cât și pentru protejarea drepturilor cetățenilor în sfera socială, pre-

cum și pentru democrație în general. „Economia în sine nu funcționează pentru consolidarea unei societăți democratice. Aceasta generează tendințe centrifuge puternice care trebuie stopate” [7]. Pentru o economie de piață cosmopolită, există doar consumatori cosmopoliți.

Diferența din ce în ce mai mare dintre cei super-bogați și cei săraci din țările dezvoltate acumulează un potențial protestatar, iar țările sărace devin surse de migrație cu un potențial conflictual exploziv. Creșterea exponențială a migrației din ultimii ani este un alt indicator al crizei modelului actual de globalizare. Printre cauzele migrației dominante sunt cele socio-economice. Exodul din țările sărace spre cele bogate reprezintă o dorință naturală a oamenilor pentru o viață mai bună, însă constituie o pierdere strategică pentru țările de origine, deoarece reduce perspectivele de dezvoltare ale acestora.

Potrivit ONU, în 2015, numărul de migranți a ajuns la 248 de milioane, constituind un spor de 47% în 15 ani. Dintre aceștia, 17,5 milioane de refugiați, adică. 7%. Migrația economică constituie marea majoritate a migranților, iar migrația cadrelor înalt calificate și a persoanelor apte de muncă extinde și mai mult ecartul dintre țările „miliardului de aur” și ale statelor în curs de dezvoltate. În același timp, migrația reprezintă adesea o amenințare pentru dezvoltarea stabilă a țărilor gazdă. Șomajul forțat, dificultățile financiare, statutul social precar îi împing pe migranți către forme deviante de comportament. Sub influența imigrației, cultura autohtonă a țărilor gazdă se transformă și ea. Imigranții creează concurență locurilor de muncă pentru populația locală, oferind forță de muncă mai ieftină, reduc câștigurile, crește criminalitatea și aduc cu ei o cultură diferită. Nemulțumită de această stare de fapt, populația locală, în special tinerii, se alătură mișcărilor antiglobaliste. Astăzi, Occidentul începe să conștientizeze suprasaturarea de imigranți.

Procesele contradictorii ale globalizării au generat un alt fenomen specific actualei etape de evoluție planetară, și anume valul de naționalism și xenofobie, ele fiind o rezultată a unei percepții de amenințare a diversității culturale și identităților naționale. Dominanța economiei globalizante creează o bază politică și economică pentru impunerea umanității a unei forme de practică socioculturală ca fiind singura acceptabilă, nivelând toată diversitatea ei sub o singură matrită și, drept consecință, reacția firească de a proteja unicitatea proprie. Însuși Donald Trump în alocuțiunea sa din cadrul Adunării Generale a ONU din 24 septembrie 2019 menționa „lumea liberă trebuie să se bazeze pe fundamentele sale naționale. Trebuie anulate tentativele de substituire sau de anihilare a lor. Dacă privești în jur, dacă contemplezi marea și minunata noastră planetă, imediat se vede și adevărul – dacă voi vreți libertate, trebuie să vă

mândriți cu țara voastră, dacă vreți democrație, fortificați suveranitatea voastră, iar dacă vreți pace, iubiți-vă poporul vostru. Liderii înțelepți dintotdeauna acționau în propria lor țară în interesul propriului popor. Viitorul aparține nu globaliștilor, viitorul aparține patrioților. Viitorul aparține statelor suverane și independente, care-și apără cetățenii, manifestă o atitudine de respect față de vecinii lor și respectă acele diferențe prin care fiecare țară este una deosebită, unică” [8].

Evidențiind reacția grupurilor etnice la procesele globale, M. Castells, într-o lucrare fundamentală dedicată secolului XX și sfârșitului de mileniu, consemnează: „de rând cu revoluția tehnologică, transformarea capitalismului, declinul statalității, am fost martorii la finele secolului la o explozie generală de manifestări puternice ale identității naționale, provocări în contrasens cu globalizarea și cosmopolitismul în numele unicității culturale și al dorinței oamenilor de a-și controla propriile vieți și habitate” [9].

Dar corelația localului și globalului reprezintă concomitent atât o contradicție, cât și interconectare profundă. Experiența etnoculturală locală este de neconceput în afara componentei sale supranaționale – contextul universal. Așa cum spunea Rabindranath Tagore, fiecare națiune este obligată să își dezvăluie identitatea națională lumii. Dacă o națiune nu are nimic de oferit umanității, ea ar trebui considerată o crimă națională, care nu este iertată niciodată de istoria umană. Națiunea este obligată să facă public tot ceea ce are, depășindu-și propriile interese înguste, pentru a trimite lumii întregi o invitație de a lua parte la cultura sa spirituală. Aceste cuvinte, rostite de R. Tagore la o prelegere la Universitatea Kaye în timpul vizitei sale în Japonia în 1916, determină într-un mod clar dialectica generalului și particularului, interacțiunea umanitară a etnosului și a umanității și destinul sociocultural al fiecărui etnos.

În consecință, pagubele cauzate formelor tradiționale de viață socială s-au dovedit a fi destul de semnificative. Din păcate, replica de multe ori este una supradimensionată și constă nu doar dintr-un apel la moștenirea culturală și memoria istorică, ci și la o supraestimare a identității socioculturale, pedalarea diferențelor dintre culturi și civilizații, redundanța eforturilor de protejare a specificului local, demonizarea noilor forme de viață. Toate aceste fenomene transcend în mod organic în sfera socio-politică, generând ascendența adversității și agresivității în protejarea limbii, a culturii, a istoriei naționale.

Tendențele anti-globaliste în ascensiune sunt legate și de faptul că oamenii în general se percep nu ca pe niște reprezentanți confuzi ai unei lumi comune opace, ci a unei comunități etnoculturale specifice. Există un protest spontan împotriva depersonalizării omului, suprimării de către general a particularului, suplinirea de către colectiv a individualului, căci evoluția umanității reprezintă o ascensiune spre diversi-

tate. Motto-ul supraviețuirii umane este : să trăim împreună, rămânând diferiți. Lumea este unică și întreagă, dar elementele sale individuale sub forma unor comunități umane discrete constituie împreună o civilizație culturală multicoloră, ceea ce o face mai stabilă și viabilă într-o eră a globalizării aflată în incertitudine.

Referințe bibliografice

1. Stiglitz Joseph E. Globalizarea: speranțe și deziluzii. București: Paradigmele economiei, 2003, p. 24.
2. Wallerstein, Immanuel. World-System Analysis: An Introduction. Durham: Duke University Press, p.179.
3. Friedman Milton. The Methodology of Positive Economics. In: Essay in Positive Economics. Chicago: The University of Chicago Press, 1966, p.3-16, 30-43.
4. Белл Д., Иноземцев В. Эпоха разобщённости. Размышления о мире XXI века. М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2007, с. 224.
5. Стукало А., Авдеева Т. Глобализация мировой экономики. In: Международная жизнь. 2000. № 5, с. 54.
6. Zinn Howard. A People's History of the United States: 1492 – Present. Harper & Row Perennial Classics, 2003.
7. Alexis de Tocqueville. Democrația în America. București: Humanitas, 2000, p. 391-392.
8. The Washington Post, 2019, September 24.
9. Castells Manuel. The Power of Identity. 2nd Edition. Oxford: Wiley-Blackwell, 2009, p. 3.

SPECIFICUL UNEI COMUNICĂRI CU PACIENȚII CU DIZABILITĂȚI

Oleg Cobileanschi, dr. hab. șt. med., prof. univ.

Svetlana Condrațiu, dr. șt. med., conf. univ.

Alexandru Dandara, medic rezident

oleg.cobileanschi@usmf.md

svetlana.condrațiu@usmf.md

SPECIFIC OF COMMUNICATION WITH PATIENTS WITH DISABILITIES

This article elucidates some notions of „communication”, as well as communication failures in patients with disabilities. The difference between communicating with female and male patients and how to create the conditions for productive communication was also described. The specificity of communication with psychotic patients was elucidated.